

A nagyhatalmak gazdasági átka – veszélyben az USA dominanciája?*

Méhes Attila

Glenn Hubbard – Tim Kane:

Balance – The economics of great powers from ancient Rome to modern America
Simon & Schuster, 2013, p. 368

ISBN: 1476700265

Glenn Hubbard és Tim Kane 2013-ban a Simon & Schuster kiadó által megjelent, magyarul az *Egyensúly – A nagyhatalmak gazdasága Rómától az Egyesült Államokig* című könyve a történelem során felemelkedett, majd megbukott nagyhatalmakat vizsgálja elsődlegesen gazdasági aspektusból.

A szerzők részletesen elemzik az ókori Róma, a kínai birodalom, a spanyol birodalom, az ottomán birodalom, Japán, az Egyesült Királyság, az Európai Unió és végül példaként Kalifornia felemelkedésének majd hanyatlásának gazdasági és intézményi okait. A könyv végén a szerzők az Egyesült Államok jelenlegi helyzetét mutatják be, és fogalmaznak meg ajánlásokat az USA számára arra vonatkozóan, hogyan kerülheti el a nagyhatalmak átkát, vagyis a múltban eddig még mindig bekövetkező összeomlást.

Bár a múltban sokan és sokféleképpen dolgozták fel a nagyhatalmak felemelkedését és bukását, mint például a könyvben számos helyen hivatkozott *Paul Kennedy 1986-os The rise and fall of the Great Powers* című könyve, ugyanakkor gazdasági aspektusból még nem elemezték az adott birodalmakat, így hanyatlásukkal kapcsolatosan is számos téves következtetéseket vonhattak le.

A szerzők véleménye szerint minden nagyhatalom bukását belső gazdasági és intézményi egyensúlytalanságok idézték elő, mivel a nagyhatalmak ereje alapvetően gazdasági erejükből fakadt, és csak közvetetten a külvilág számára jobban megnyilvánuló haderejükből, illetve területi kiterjedtségükből. Így például a Római Birodalom bukását is sokkal inkább a gazdaság gyengélkedése okozta, mintsem pedig területi túlterjeszkedése, amely sokáig széles körben elfogadott nézet volt. A III. században megindult bomlás annak a téves gazdaságpolitikának volt köszönhető, aminek kö-

---

* Jelen cikk a szerző nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

Méhes Attila az MNB korábbi közgazdasági elemzője. E-mail: mehes.attila@padocebudapest.hu.

vetkeztében meggyengült a hadsereg, amely ennek eredményeképpen nem tudott eredményesen szembeszállni a beérkező barbár népekkel.

A téves gazdaságpolitika a nagyhatalmaknál pedig mindig valamilyen addig jól működő, a felemelkedést lehetővé tevő, de a változásokra egyáltalán nem vagy rosszul reagáló intézményrendszernek volt köszönhető. A megkésett vagy téves reformok pedig általában a tudatlanságból, vagy az intézményrendszer változatlan formában történő megőrzésében érdekelt csoportok tevékenységének következménye volt. A Római Birodalomnál maradva a döntéshozók például nem tudhatták, hogy a pénzromlás milyen negatív hatásokkal járhat a gazdaságra nézve, főként a meghatározó szerepet betöltő kereskedelemre, mivel akkoriban nem volt közgazdaságtudomány, az inflációt vagy a monetáris politikai mechanizmusokat egész egyszerűen nem ismerhették. Abban az időben teljesen logikus, ésszerű ötletnek tűnt a pénz folyamatos értékcsökkentése, mely mennyiségileg egyre több adóbevételt biztosított az uralkodók számára, mellyel finanszírozni próbálták az állam és a hadsereg növekvő költségeit. A hosszú távú káros hatásokkal azonban nem számol(hat)tak.

A fentebb említett birodalmakat végigjárva szintén ez a tendencia rajzolódott ki: a nagyhatalommá válását elősegítő intézményrendszer reformjának nehézsége, amely vagy a tudatlanságból fakadt, vagy pedig egyes érdekcsoportok tevékenységének volt köszönhető.

Jelenleg az Egyesült Államokban az eladósodottságból fakadó problémákra, noha a politikusok ismerni vélik a megfelelő válaszokat, a politikai intézményrendszer nem képes hosszú távon sikeres megoldásokat találni, hanem a rövidtávú sikerek felé, vagyis az újraválasztás irányába tereli a gazdaságot és politikát. Ez az intézményrendszer pedig a közeljövőben nem teszi lehetővé, hogy a politikai döntéshozók olyan, hosszú távon sikeres lépéseket tegyenek, melyek rövid távon politikai áldozatokkal járnának.

A könyv szerint Amerika bukásától egyelőre nem kell tartani, mert termelékenység, illetve innovációs készsége még sokáig az élen fogja tartani az országot, mivel gazdasági intézményei jelenleg a legjobbak a világon, s a vetélytársak egyelőre csak megközelíteni szeretnék az USA fejlettségi szintjét. A történelem ugyanakkor megmutatta, hogy egy politikai stagnálás az addig kiváló intézményeket korszerűtlenné teheti, ami komoly veszéllyel járhat. A múlt nagy hatalmai arról árulkodnak, hogy Amerika sem haladhat a végtelenségig a politikai polarizáció és költségvetési egyensúlytalanság dimenziójában. A Kongresszusnak pedig a költségvetési problémák miatt hamarosan kemény döntéseket kell meghoznia, hogy az ne jelentsen még nagyobb problémát a jövő számára.